

Till
Arbetsmarknadsdepartementet
Dnr A2025/0949

Remiss

Datum
2026-01-26

Vår referens/våra referenser
Johan Dellensjö

Remissvar över betänkandet SOU 2025:74 Ny reglering för den arbetsmarknadspoli- tiska verksamheten

Sammanfattning

Unionen tillstyrker samtliga bedömningar och förslag i avsnitten 4.6-4.11 om förbättrat informationsutbyte för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, avsnitten 6.8-6.12 om dataskyddsreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, avsnitten 7.4-7.5 om en mer ändamålsenlig lagreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten samt avsnitten 8.4.2-8.4.3 om bestämmelser om sekretess i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Unionen tillstyrker även samtliga bedömningar och förslag i avsnitt 5 om förutsättningar för Arbetsförmedlingens kontrollbesök, men har synpunkter kring en av utredningens bedömningar (avsnitt 5.3.1) och ett av utredningens förslag (avsnitt 5.9.5).

Utredningens uppdrag och förslag

Utredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av den reglering som styr informationsutbytet och behandlingen av personuppgifter för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten (dir. 2023:65). Syftet med uppdraget har varit att förbättra förutsättningarna för en effektiv och ändamålsenlig verksamhet.

Utredningen har även haft i uppdrag att göra en översyn av förutsättningarna för Arbetsförmedlingens kontrollbesök hos arbetsgivare och anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser (dir. 2024:106). Syftet har varit att förbättra Arbetsförmedlingens förutsättningar att på ett effektivt och rättssäkert sätt säkerställa att stöd i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten används för avsett ändamål.

Utredningens uppdrag har bestått i att:

- kartlägga vilka behov av information som aktörer i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten har för att kunna utföra sina uppgifter samt föreslå hur informationsutbytet kan förbättras,

- se över vilka förutsättningar som ska gälla för Arbetsförmedlingens kontrollbesök hos arbetsgivare som anställer med stöd och anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser,
- föreslå en ny och ändamålsenlig dataskyddsreglering för Arbetsförmedlingen,
- vid behov föreslå ny dataskyddsreglering för den del av Kammarkollegiets verksamhet som avser grundläggande omställnings- och kompetensstöd samt för anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser,
- föreslå hur de lagar som styr den arbetsmarknadspolitiska verksamheten kan regleras mer sammanhållet och ändamålsenligt, och
- se över bestämmelserna om sekretess i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Av utredningens direktiv framgår att behovet av ett förbättrat informationsutbyte och en mer ändamålsenlig personuppgiftsbehandling noga ska vägas mot den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet. Behovet för Arbetsförmedlingen att kunna göra kontrollbesök ska dessutom noga vägas mot de integritetsrisker som kan uppstå för arbetsgivare och anordnare.

Utredningen föreslår bland annat:

- En mer sammanhållen lagreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.
- Utökade möjligheter till informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och andra aktörer.
- En ny dataskyddsreglering för Arbetsförmedlingen.
- Att Arbetsförmedlingen ska få bättre förutsättningar att göra kontrollbesök.

Unionens synpunkter

Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten består av arbetsmarknadspolitiska program och insatser som syftar till att stärka den enskildes möjligheter att få eller behålla ett arbete. Arbetsförmedlingen är förvaltningsmyndighet och ansvarar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, men insatserna utförs i stor utsträckning av andra aktörer eller i samverkan mellan olika aktörer. Många arbetsmarknadspolitiska program och insatser, såsom olika former av subventionerade anställningar, är förlagda till arbetsplatser hos arbetsgivare i privat, offentlig och ideell sektor.

Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten berör även flera andra aktörer, såsom Försäkringskassan, kommuner och regioner. Utöver de aktörer som utför eller medverkar i utförandet av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten finns en mängd andra aktörer med nära koppling till arbetsmarknadspolitiken, såsom Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och arbetslöshetskassorna. Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten omfattar således en stor mängd olika aktörer.

För att den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ska fungera effektivt behöver informationsutbytet mellan Arbetsförmedlingen och övriga aktörer förbättras. För att Arbetsförmedlingen ska kunna hantera personuppgifter på ett mer ändamålsenligt

sätt behöver dataskyddsregleringen för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten ses över och förändras. För att ge allmänheten och massmedia möjlighet till insyn i och granskning av stöd till arbetsgivare som anställer arbetssökande med någon form av subvention behöver bestämmelserna om sekretess ses över och förändras. För att förbättra Arbetsförmedlingens möjligheter att genomföra kontrollbesök hos arbetsgivare som anställer med stöd och hos anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser behöver förutsättningarna ses över och lagstödet förtydligas. Därtill finns det anledning att se över hur lagregleringen på det arbetsmarknadspolitiska området kan göras mer ändamålsenlig. Utredningen har sett över och lämnat förslag på samtliga områden. Unionen välkomnar betänkandet.

Unionen har granskat utredningens bedömningar och förslag. Unionen tillstyrker samtliga bedömningar och förslag i avsnitten 4.6-4.11 om förbättrat informationsutbyte för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, avsnitten 6.8-6.12 om dataskyddsreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, avsnitten 7.4-7.5 om en mer ändamålsenlig lagreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten samt avsnitten 8.4.2-8.4.3 om bestämmelser om sekretess i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Unionen tillstyrker även samtliga bedömningar och förslag i avsnitt 5 om förutsättningar för Arbetsförmedlingens kontrollbesök, men har synpunkter kring en av utredningens bedömningar (avsnitt 5.3.1) och ett av utredningens förslag (avsnitt 5.9.5). I det följande redogörs för Unionens synpunkter.

Förutsättningar för Arbetsförmedlingens kontrollbesök (avsnitt 5)

Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten finansieras av allmänna medel och omfattar stora belopp. Varje år beslutar Arbetsförmedlingen om och betalar ut cirka 20 miljarder kronor i olika stöd och ersättningar till arbetsgivare, anordnare och leverantörer. Under 2024 betalade Arbetsförmedlingen ut ca 16,1 miljarder kronor i stöd till arbetsgivare för olika former av subventionerade anställningar respektive ca 4,1 miljarder kronor i ersättning till leverantörer eller anordnare som utfört arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av myndigheten.

Givet de stora belopp som hanteras inom ramen för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten finns en uppenbar risk för oseriösa aktörer som på olika sätt försöker få tillgång till bidrag och ersättningar – dels i rollen som arbetsgivare som anställer med stöd, dels i rollen som leverantör eller anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser. Risken för felaktiga utbetalningar är således stor.

Felaktiga utbetalningar inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten leder till högre utgifter för staten och riskerar att skada förtroendet för den gemensamma välfärden. De riskerar också att möjliggöra systematisk och organiserad brottslighet i arbetslivet (arbetslivskriminalitet). Felaktiga utbetalningar kan också skada konkurrensmöjligheterna för den stora majoritet av företag som agerar i enlighet med gällande regelverk. Utan en välfungerande och effektiv kontroll av regelverket riskerar de subventionerade anställningarna att underminera löner och villkor och snedvrider konkurrensen på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen har, på uppdrag av regeringen, genomfört en omfattningsstudie avseende felaktiga utbetalningar inom vissa anställningsstöd. I rapporten uppskattas att de felaktiga utbetalningarna inom lönebidrag uppgår till drygt 1 miljard kronor (motsvarande 9,5 procent av de utbetalade beloppen) och inom nystartsjobb cirka 266 miljoner kronor (motsvarande 7,8 procent av de utbetalda beloppen) per år. Enligt Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2024 är de upptäckta felaktiga utbetalningarna för anställningar med stöd betydligt lägre: 61 miljoner kronor för lönebidrag och 72 miljoner kronor för nystartsjobb. Den stora beloppsmässiga skillnaden mellan skattade och upptäckta felaktiga utbetalningar tyder på att det finns ett stort mörkertal, dvs att det är många felaktiga utbetalningar som aldrig upptäcks.

Regeringen har lyft fram anställningsstöd som exempel på ett av de ersättningssystem i välfärden som löper högst risk för felaktiga utbetalningar, eftersom företag och andra externa aktörer med ekonomiska intressen är involverade. Riksrevisionen har granskat om Arbetsförmedlingens kontroll av de subventionerade anställningarna är effektiv. Riksrevisionen bedömer att det finns brister i Arbetsförmedlingens kontroll. Av granskningsrapporten framgår det att flera risker kan kopplas till organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet där arbetsgivare utnyttjar stöden för att nå högsta möjliga vinning. Riksrevisionen bedömer att regeringen har utformat de subventionerade anställningarna på ett sätt som medför risker för missbruk, i synnerhet vad gäller nystartsjobben. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att säkerställa att riskerna i nystartsjobben motsvaras av anpassade krav på kontroll.¹

Arbetsförmedlingen har en mycket viktig roll i att förhindra att oseriösa aktörer tar sig in i systemet och får del av offentliga medel. Arbetsförmedlingens kontrollbesök hos arbetsgivare och anordnare är en central del av detta arbete. Vid ett kontrollbesök har myndigheten möjlighet att bl.a. upptäcka skenanställningar, att arbetsplatsen inte existerar eller allvarliga brister i arbetsmiljön.

Det är av stor vikt att stöd som lämnas till arbetsgivare och anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser endast används för avsett ändamål. För att motverka felaktiga utbetalningar, fusk och missbruk behöver Arbetsförmedlingen ges rätt förutsättningar att genomföra kontrollbesök hos arbetsgivare som anställer personer med stöd och hos anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser. Det kräver en tydlig lagstiftning.

Arbetsförmedlingen lämnade i mars 2024 in en hemställan till Arbetsmarknadsdepartementet om behovet av förtydligande lagstöd för myndighetens kontrollbesök. Arbetsförmedlingen framför att myndigheten behöver genomföra kontrollbesök i verksamhetslokaler eller på annan plats där arbetsmarknadspolitisk verksamhet bedrivs i syfte att klargöra om en arbetsgivare eller anordnare uppfyller förutsättningarna för stöd när övriga granskningsåtgärder inte kan ge tillräckligt säkra uppgifter.

¹ Riksrevisionen (2023): *Subventionerade anställningar – att motverka fel i ett system med allvarliga risker.*

Myndigheten ser även behov av att kunna göra kontrollbesök för att, i enlighet med sitt uppdrag, fullt ut kunna delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot den grova och organiserade brottsligheten och i myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet.² Unionen delar Arbetsförmedlingens uppfattning.

5.3.1 Kontrollbesök inom ramen för myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet

Enligt 5 § 1 förordningen (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen ska Arbetsförmedlingen delta i det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet. Övriga myndigheter som har i uppdrag att samverka mot arbetslivskriminalitet är Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Skatteverket.

Arbetsförmedlingen har till utredningen framfört att myndigheten vill ha möjlighet att delta i alla myndighetsgemensamma arbetsplatskontroller fullt ut och inte bara i de kontroller där den aktuella arbetsgivaren eller anordnaren har en pågående stödperiod som beslutats av Arbetsförmedlingen. Enligt Arbetsförmedlingen kan övriga myndigheter som deltar i en arbetsplatskontroll ha nytta av uppgifter från Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen vill dessutom ha möjlighet att upptäcka om det finns personer på den arbetsplats som kontrolleras som är inskrivna som arbetssökande trots att de har ett arbete (SOU 2025:74, s.497).

Utredningen bedömer att det inte ligger inom ramen för utredningens uppdrag att analysera och överväga Arbetsförmedlingens förutsättningar att göra kontrollbesök i syfte att delta i myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet eller i syfte att underlätta för andra myndigheters kontrolluppdrag. Utredningen analyserar därför inte Arbetsförmedlingens behov av att göra kontrollbesök inom ramen för myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet (SOU 2025:74, s.497).

Unionen delar Arbetsförmedlingens uppfattning, men kan i likhet med utredningen konstatera att det inte ligger inom ramen för utredningens uppdrag att utreda detta (dir. 2024:106). Unionen vill dock i sammanhanget framhålla vikten av att frågan utreds och förutsätter att regeringen tillsätter en utredning i närtid med uppdrag att lämna förslag på hur Arbetsförmedlingen ska kunna delta i alla myndighetsgemensamma arbetsplatskontroller fullt ut.

5.9.5 Kontrollbesök ska bara få genomföras om den som ska kontrolleras samtycker till besöket

Utredningen föreslår att Arbetsförmedlingen ska få förbättrade möjligheter att göra kontrollbesök hos dels arbetsgivare som anställer personer med ekonomiskt stöd, dels anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser. Unionen välkomnar utredningens förslag. Det underlättar Arbetsförmedlingens arbete för att säkerställa att

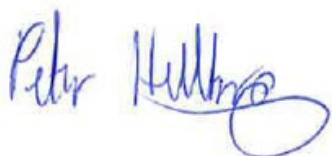
² Arbetsförmedlingen (2024): *Hemställen. Om behovet av förtydligande lagstöd för Arbetsförmedlingens kontrollbesök.*

utbetalda medel lämnas för avsedda ändamål. Därmed motverkas felaktiga utbetalningar, missbruk och fusk inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Utredningen föreslår vidare att Arbetsförmedlingen bara ska få genomföra kontrollbesök om den som ska kontrolleras lämnar sitt samtycke till att besöket genomförs (SOU 2025:74, avsnitt 5.9.5, s.533f.).

Unionen kan konstatera att förslaget ligger i linje med regelverket för Skatteverkets och Försäkringskassans kontrollbesök. Enligt motsvarande bestämmelser för Skatteverkets och Försäkringskassans kontrollbesök, utifrån till exempel skatteförfarandelagen, folkbokföringslagen, lagen om omställningsstöd och lagen om stöd vid korttidsarbete, får kontrollbesök inte genomföras utan samtycke med hänsyn till integriteten för den som ska kontrolleras.

Unionen tillstyrker förslaget, men vill i sammanhanget framhålla att förslaget riskerar att påverka Arbetsförmedlingens möjligheter att utöva en effektiv kontroll. En oseriös arbetsgivare eller anordnare som missbrukar systemet för egen vinning kommer sannolikt inte att ge sitt samtycke till att Arbetsförmedlingen genomför ett kontrollbesök. Därmed kan Arbetsförmedlingen inte utföra den kontroll som krävs för att säkerställa att utbetalda medel lämnas för avsedda ändamål. I dessa fall kommer Arbetsförmedlingen i stället att behöva inleda en s.k. fördjupad utredning, vilket i förlängningen kan leda till att ett beslut om stöd omprövas. Detta förfarande torde ta betydligt mer tid och resurser i anspråk jämfört med om myndigheten hade kunnat genomföra ett kontrollbesök hos arbetsgivaren eller anordnaren. Unionen förutsätter att Arbetsförmedlingen tilldelas de resurser som krävs för myndigheten ska kunna utföra de fördjupade utredningar som följer av kravet på samtycke.

Peter Hellberg, Förbundsordförande, Unionen